

УДК 37.014.3

СВІТОГЛЯДНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЙ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ

ЄВГЕН ПІНЧУК,

кандидат педагогічних наук, доцент, провідний спеціаліст Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, м. Київ

У статті виконано аналіз світоглядно-філософських передумов розробки стратегій освітньої політики в сучасній Україні. Визначено, що нова філософія освіти - це результат об'єктивного історичного процесу, темпи й змістове наповнення якого одночасно залежать від зусиль держави й громадськості на шляху формування відповідних ідей, концепцій, парадигмальних основ розвитку суспільства, які б ураховували національну, культурну та світоглядну традицію, визначні набутки педагогічного досвіду, можливість проліферації суб'єктивної освітньої політики.

Ключові слова: філософія освіти, освітня політика, модернізація системи освіти, роль держави як суб'єкта освіти, світоглядні підвалини визначення напрямів реформування освіти.

Постановка проблеми. Освіта як основний спосіб входження людини в цілісне буття культури, як складний соціальний організм, призначений відтворювати накопичений у культурі досвід, передавати його від покоління до покоління, зазнає значних випробувань за часів, коли суспільство переживає добу бурхливих змін, коли традиційні механізми соціалізації й акультурації людини змінюються на очах одного покоління. Реформування системи освіти, приведення її у відповідність до вимог сьогоденного світу, що глобалізується, постає, таким чином, не просто нагальним завданням поміж іншими аспектами життєдіяльності людини та суспільства, але глобальною проблемою людства в цілому.

Модернізація системи освіти відбувається зараз у більшості країн світу. Загально визнано, що в інформаційно-технологічному суспільстві XXI ст. визначальним фактором у конкуренції держав буде рівень освіченості нації, здатність країни та окремої людської особистості виробляти та реалізовувати інноваційні технології. Питання - чого вчити, як учить, якими бути школи та вузу - хвилюють сьогодні й українське суспільство. Один із перших кроків на шляху до вирішення цих питань пов'язаний із проблемою розробки освітньої політики й, зокрема, із формуванням законодавчої бази такої політики. У свою чергу, адекватне вирішення означеної проблеми потребує філософського, світоглядного аналізу передумов визначення стратегій та напрямів здійснення політики реформування освітньої системи України, щоб забезпечити реальну ефективність та результативність модернізації цієї системи.

Аналіз досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення поставленої проблеми. Світоглядний аналіз проблем визначення політики модернізації освітньої системи України з огляду на значущість цієї проблеми для сьогоденного суспільства поступово займає чільне місце в сучасних дослідженнях із філософії освіти [1]. Постановка цього питання та роз-

гляд окремих його аспектів має місце в роботах таких вітчизняних дослідників, як В. П. Андрущенко [2], В. О. Гальперіна [3], В. С. Журавський [4; 5], М. О. Зубрицька [6], В. Г. Кремень [7], М. І. Михальченко [5] та ін. Зазначені автори досліджують феномен освітньої політики, що визначається як "поле взаємовідносин різних соціальних груп, індивідів з приводу використання владних інституцій задля реалізації своїх інтересів і потреб в одній із найважливіших сфер суспільного буття - освіті" [3, с.10-11]; формулюють основні засади гуманітарної політики української держави [2; 5]; обґрунтовують політичні аспекти та пріоритетні напрями модернізації системи освіти [6; 7]. Проте, на нашу думку, недостатньо дослідженим залишається питання про значення та зміст духовних, світоглядних підвалин освітньої політики, які й визначають міру її ефективності та спосіб дійсної реалізації окреслених стратегій та напрямів реформування.

Мета статті - визначити світоглядно-філософські передумови, необхідні для впровадження ефективної освітньої політики з боку держави, зокрема для розробки ефективної та адекватної законодавчої бази.

Виклад основного матеріалу. Перш за все, для виявлення міри дії державної освітньої політики на розвиток системи освіти з метою досягнення її суттєвої модернізації звернемося до історичного підґрунтя реформування вітчизняної освіти. Радянська система освіти, яку успадкувала українська держава на момент проголошення її незалежності, характеризувалася такими рисами, як загальна обов'язкова освіта; безкоштовна освіта; рівність усіх громадян у праві на освіту; єдина система освіти зі спадкоємністю ступенів навчання; відокремлення школи від церкви; введення системи комуністичного виховання; створення системи педагогічної освіти.

Особливістю системи, що склалася за тих часів, була наявність єдиної загальноосвітньої школи, яка, з одного боку, виступала певною сходиною для профе-

№ 2 (102) березень-квітень 2010 р.

сійної підготовки, а з іншого - проголошувала своєю кінцевою метою формування всебічно розвинутої, гармонійної людської особистості. Школа була орієнтована на освіту інформаційного типу, що продукує знання, уміння, навички. За допомогою освіти вирішувалися гострі соціальні проблеми: спочатку - навчання всіх громадян грамоти, потім - підвищення рівня освіти населення, підготовка професійних кадрів для всіх галузей виробництва і культурної сфери [див.: 8]. Не можна заперечувати, що за роки радянської влади була створена ефективна система освіти й виховання підрослого покоління, яка відповідала *тогочасному рівню* розвиненості країн світу. Проте вже наприкінці 1980-х років стала очевидною неадекватність радянської системи освіти потребам нового світу з його прискореним розвитком, глобалізаційними процесами, швидким впровадженням у життя нових технологій, передусім телекомунікаційних.

Нормативною базою перетворень освіти на початковому етапі став Закон України "Про освіту", прийнятий Верховною Радою тоді ще УРСР 4 червня 1991 р. [9]. У відповідності із цим Законом, метою освіти повинен виступати всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями. Зміст освіти повинен базуватися на засадах гуманізму, демократизму, пріоритетності загальнолюдських духовних цінностей; органічного зв'язку зі світовою та національною історією, культурою, традиціями; мати науковий та світський характер; інтегруватися з наукою та виробництвом [9].

Освіта була оголошена пріоритетною сферою державних інтересів. Декларувалися державні гарантії працівникам закладів освіти - належні умови праці, правовий і соціальний захист, виплати за вислугу років тощо. Були визначені демократичний державно-суспільний характер управління освітою й автономність освітніх установ, закріплені нові форми власності у сфері освіти. У Законі була обґрунтована правова база створення недержавного освітнього сектора, встановлений порядок ліцензування й державної акредитації його установ. Підтверджувалося право громадян України на безкоштовну освіту в усіх державних навчальних закладах незалежно від статі, раси, національності, соціального та майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії, віросповідання, стану здоров'я, місця проживання тощо. У подальших редакціях Закону України "Про освіту" встановлювалися права на повне державне утримання дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, і дітей, які потребують особливих умов виховання - учнів державних професійно-технічних навчальних закладів; коректувалися та доповнювалися правила навчання та оплати в недержавних навчальних закладах. Основні принципи державної політики в області вищої освіти були більш детально сформульовані в Законі України "Про вищу освіту", прийнятому 17 січня 2002 р. [10].

Основоположним державним документом, що встановлює пріоритет освіти в державній політиці, стратегію й основні напрями її розвитку, стала "Національна доктрина розвитку освіти", затверджена указом Президента України від 17 квітня 2002 р. [11]. Доктрина визначила зміст поняття освіти, мету та пріоритетні

напрями її розвитку, шляхи їх досягнення за допомогою державної політики в області освіти, зазначила національний характер освіти та принципи мовної політики, окреслила систему концептуальних ідей та поглядів на стратегію та основні напрями розвитку освіти у першій чверті XXI ст.

У прийнятому документі освіта визнавалася пріоритетною сферою накопичення знань і формування вмінь, створення максимально сприятливих умов для виявлення й розвитку творчих здібностей кожного громадянина України, виховання в ньому високих етичних принципів і національної самоідентифікації. Освіта була визнана основою розвитку особистості, суспільства, нації та держави, запорукою майбутнього України та визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства.

Організаційною основою державної політики в області освіти стала Концепція державної програми розвитку освіти на 2006-2010 рр., затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 липня 2006 р. [12]. Головна мета Програми - підвищення якості освіти й виховання, інноваційний розвиток, адаптація до соціально орієнтованої ринкової економіки, інтеграція в європейський та світовий освітній простір, забезпечення рівного доступу до здобуття якісної освіти, удосконалення механізму управління та фінансування, соціальний захист усіх учасників навчально-виховного процесу, прискорення розвитку вищої освіти як визначального чинника інноваційного розвитку суспільства. Програма спрямована на розширення обсягів охоплення населення освітою та інтеграцію України в європейський освітній простір, оскільки європейського рівня якості та доступності освіти в Україні ще не досягнуто, освіта ще не повною мірою спрямована на утвердження національної ідеї і патріотизму й поки що не відповідає вимогам формування громадянського суспільства, демократизації, відкритості та прозорості.

Отже, підсумовуючи цей перелік та стислий огляд законодавчої бази вітчизняної освітньої політики, можна зазначити, що якщо судити за кількістю прийнятих документів, які підтверджують, що освіта - пріоритетна сфера державних інтересів, Україну можна віднести до найбільш розвинених і передових у цьому відношенні країн. Проте ці документи вирізняються за своїм змістом хіба що багатослівністю й пишномовністю, за виразом М. О. Зубрицької [6]. Реформування освіти в нашій країні у вигляді спроб здійснення більш ефективної освітньої політики продовжується з невеликими перервами вже близько двадцяти років, але так і не привело до ефективних результатів. Не заперечуючи позитивних зрушень у галузі державної політики щодо освіти, не можна не відзначити відчутні втрати реформування, пов'язані, зокрема, з хиткістю, недостатнім опрацюванням саме духовних основ освітніх стратегій.

Перш за все, на наше глибоке переконання, перетворення в системі освіти, що здійснюються в Україні в пострадянський період, відбуваються в умовах фактичного ігнорування достатньо жорсткого логічного взаємозв'язку таких компонентів освітніх стратегій: *ідеї - парадигми - концепції - доктрини - програми - проекти - механізми реалізації (система ресурсного забезпечення)*. "Випадання" з цього ланцюга та комплексу факторів хоча б одного з указаних компонентів може зруйнувати всю систему й перетворити планування на набір давно відомих пишномовних і тривіальних "істин" [13, с. 264].

Ідеї, що визначають соціальний статус освіти, її осо-

№ 2 (102) березень-квітень 2010 р.

бистісну, суспільну, державну значущість, - основа основ будь-яких передбачуваних реформ у цій сфері, будь-якої освітньої політики. Можна відзначити, що множинність трактувань поняття освіти та ідей, що стосуються її розвитку, - це не просто теоретична суперечка. У них виражені позиції суспільства та різних соціальних груп, зацікавлених у реалізації на практиці певного погляду на освіту. "Кожна соціальна група, - підкреслюють американські філософи Е. Гарнет і М. Нейш, - через своїх теоретиків пропонує й вимагає побудови своєї концепції освіти, у якій знаходять віддзеркалення її уявлення про добро і зло, справедливність, свободу, її розуміння сучасних суспільних процесів і добродесного й повноцінного громадянина як головної мети освіти" [14, с. 4]. Сфера освіти повинна бути генератором нових ідей, активно пропонувати своє бачення державних ідей та ідеалів, сприяти їх реалізації.

Формою фіксації аксіологічних освітніх ідей, формою організації знань про ціннісно-цільові пріоритети освіти є *парадигма* [13, с. 270]. Парадигмальне знання не претендує на вираз істини в останній інстанції. Воно залишається відкритим для внесення необхідних корективів, а коли ці корективи перевершають якийсь критичний рівень, відбувається природна зміна парадигми, унаслідок чого змінюються фундаментальні уявлення про цілі, зміст і методи необхідних перетворень. Зміна парадигм - явище історичне, тому вона не може бути результатом суб'єктивних побажань і, тим більше, адміністративного тиску, нехай з найкращими намірами та найбільш красномовними концепціями й доктринами. Традиційна парадигма освіти, що визначила вигляд, характер й особливості сучасної освіти,

фактично вичерпала себе. Нова парадигма повинна ознаменувати перехід від виховання людини за задалегідь заданими параметрами до формування людини з ноосферним мисленням, що усвідомлює кризу сучасної культури, уявляє собі шляхи виходу з неї, відчуває власну відповідальність за долю цивілізації.

Для технологізації парадигмальних знань потрібна розробка теоретичних концепцій, що позначають напрями дослідницького пошуку й практико-орієнтованої діяльності. *Концепція* - це змістовна характеристика ідей, зафіксованих у відповідних парадигмах; теоретично обґрунтованих, аргументованих положення, а не організаційно-управлінські рекомендації, що містять методичні й технологічні деталі. *Доктрина* - це концепція, що доведена до стратегічно реального втілення; вона визначає, які умови повинні бути створені для ефективного здійснення перетворень, це, за Б. С. Гершунським, "осереддя знання переважно методологічного, такого, що відображає стратегічні орієнтири розвитку відповідних освітніх об'єктів і вирішення соціально-економічних і політичних (фонових) проблем, що виникають при цьому, і проблем власне освітніх" [13, с. 274].

Програма є основною формою організації наукових знань про конкретні способи вирішення поставлених стратегічних завдань розвитку освіти. Вона повинна включати в себе систему конкретних дій і обґрунтування ресурсів, необхідних і достатніх для виконання всіх пунктів намічених перетворень.

Якщо із цієї точки зору подивитися на сукупність нормативних документів, що регламентують перетворення в системі освіти, то можна виявити, що *порушена логічна послідовність їх розробки й ухвалення* (див. табл. 1).

Таблиця 1. - Хронологія розробки та прийняття основних нормативно законодавчих актів у сфері освіти в Україні (1991-2006)

Нормативно-законодавчий акт	Дата затвердження документа
Закон України «Про освіту»	23 травня 1991 року
Указ Президента України «Про основні напрями реформування вищої освіти в Україні»	12 вересня 1995 року
Конституція України	28 червня 1996 року
Закон України «Про професійно-технічну освіту»	10 лютого 1998 року
Закон України «Про загальну середню освіту»	13 травня 1999 року
Закон України «Про вищу освіту»	17 січня 2002 року
Національна доктрина розвитку освіти	17 квітня 2002 року
Концепція державної програми розвитку освіти на 2006–2010 рр.	12 липня 2006 року

Більш послідовний та логічний вигляд, на нашу думку, мала б така схема: *Конституція - Національна доктрина - Програма розвитку освіти - Закон "Про освіту"* - більш конкретні укази та закони про види освіти, що регулюють відносини в окремих сферах або окремих секторах системи освіти. У ситуації, що склалася, українському законодавцеві не залишається нічого іншого, як, по-перше, займатися "добудовою" системи освітнього права, яке залишилося ще з радянських часів (закони УРСР), за принципом заповнення порожнечі, висунення поправок і доповнень згідно із ситуативною логікою, за якою часто важко побачити загальну світоглядну ідею та більш довгострокові перспективи.

По-друге, прийняті документи іноді не відповідають або суперечать один одному. Так, стаття 53 Конституції України свідчить: "Держава забезпечує дос-

тупність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах" [15, ст. 53]. Чи означає це, що держава зобов'язується всім охочим надати бюджетні місця в будь-якій середній професійній освітній установі незалежно від профілю вибраної спеціальності й реальної потреби у фахівцях середньої ланки? Тільки юридична некомпетентність населення рятує владу від необхідності виконувати дані нею обіцянки. Не дивно, що положення цієї статті викликали потребу в окремому розгляді спірних питань Конституційним Судом України (рішення № 5-рп/2004 від 4 травня 2004 р.), який, за поданням п'ятдесяти народних депутатів, був вимушений окремо витлумачувати такі прості терміни повсякденної мови як слово "доступність" та поняття "безоплатність" для усунення непорозумінь, які виникли, зазначивши, зокре-

ма, що "при тлумаченні терміна "доступність" стосовно освіти в державних і комунальних навчальних закладах слід виходити із лексичного визначення слова "доступність" як "доступ для всіх отримати, користуватись, придбати щось", "відповідність силам, здібностям, можливостям когось-небудь" [16]. Окрім того, Президент України в листі до Конституційного Суду України окремо зазначив, що держава забезпечує здобуття безоплатної освіти лише в дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах державної й комунальної форм власності. У навчальних закладах інших форм власності держава забезпечує розвиток освіти не шляхом їх фінансування, а засобами державного управління, які визначені в законодавстві про освіту [Там само].

По-третє, продовжується практика, пов'язана з елементарним невиконанням, частковим виконанням чи навіть скасуванням прийнятих законодавчих актів. Так, згідно з першою частиною статті 57 Закону України "Про освіту" "Гарантії держави педагогічним, науково-педагогічним працівникам та іншим категоріям працівників навчальних закладів" передбачалася виплата педагогічним і науково-педагогічним працівникам надбавок за вислугу років щомісячно у відсотках до посадового окладу (ставки заробітної плати) залежно від стажу педагогічної роботи у таких розмірах: понад 3 роки - 10 відсотків, понад 10 років - 20 відсотків, понад 20 років - 30 відсотків; надання педагогічним працівникам щорічної грошової винагороди в розмірі до одного посадового окладу (ставки заробітної плати) за сумлінну працю, зразкове виконання службових обов'язків; виплату педагогічним і науково-педагогічним працівникам допомоги на оздоровлення в розмірі місячного посадового окладу (ставки заробітної плати) при наданні щорічної відпустки тощо. Згідно із Законами України про Державний бюджет на 2001, 2002 роки здійснювалося лише часткове фінансування субвенцій за цими пунктами. А на підставі Закону України "Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України" від 28 грудня 2007 року абзаци 12-15 першої частини цієї статті взагалі виключено, причому таку зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 (v010p710-08) від 22 травня 2008 року [9, с. 2].

По-четверте, важливою проблемою реформування сучасної освіти в Україні є ігнорування базових культурних цінностей України й орієнтація тільки на Захід при виборі цілей перетворення суспільства при абстрактно-механічному відтворенні окремих трендів Болонського процесу тощо. Не применшуючи значення європейської інтеграції, зазначимо, що недооцінка культурної спадщини України, у якій відбулися діалогічність, полікультурність, взаємопроникнення Сходу та Заходу, сьогодні не може стати фактором оптимізації системи освіти України. Сучасна освітня політика України є багато в чому прикладом неоптимального поєднання елементів конфліктуючих моделей. З одного боку, вона некритично запозичує цінності, цілі та пріоритети ліберальної моделі (з її індивідуалізмом, плюралізмом, економіцентризмом) і тим самим дещо суперечить світоглядному ядру української культури (яка включає також і протилежні лібералізму цінності збереження високої значущості держави, нації, народу); з іншого боку, освітня політика України, як ми вже зазначали, багато в чому успадкована із системи радянського управління освітою, яку за організаційно-управлінськими критеріями можна віднести до адміністративної, навіть тоталітарної моделі [17].

Окрім того, неповажне ставлення до фундамен-

тальних досягнень вітчизняної педагогіки, тотальна боротьба з радянською ідеологією в змісті, формах і методах виховання привели до дискредитації ідеалу всебічно розвиненої особистості, до ліквідації самого інституту виховання, усунення цього виду духовного виробництва із життя загальноосвітньої та професійної школи, тобто до нехтування досвідом та спадщиною таких великих українських радянських педагогів, як Антон Макаренко чи Василь Сухомлинський [8]. Ідеологічний вакуум у загальнодержавному масштабі, відсутність ціннісних підстав для національно-культурної ідентичності, експансія стандартів західного способу життя викликали зростання асоціальних і протиправних форм поведінки, гіпертрофовану орієнтацію масової свідомості винятково на досягнення матеріального добробуту й гедонізму.

Отже, наявні проблеми світоглядного аспекту реформування освіти є наслідком трансформаційних змін, що відбуваються в Україні. Їх основна причина полягає у відсутності духовного виміру стратегії розвитку країни й невизначеності пріоритетів технологічного й економічного розвитку. Зіткнення національно-державницького й ліберально-західницького підходів зумовлює суперечливі дії влади щодо реформування; під час цих реформ недооцінюється роль як державного регулювання економічних процесів, так і недержавного фактора формування світоглядних засад політики як такої. У результаті відбувається відхід держави із зони відповідальності за соціальні цілі та наслідки реформування. Маємо таке собі "зачароване коло": освіта визнається як рушійна сила та основний фактор становлення громадянського суспільства в Україні, проте за відсутності в повній мірі такого суспільства справа визначення духовних цілей розвитку освіти потрапляє в повну залежність від існуючої держави, що, за теорією, виступає основним конкурентом громадянського суспільства.

Духовною передумовою визначення цілей освітньої політики має виступати концепція національного розвитку, ідея, здатна консолідувати суспільство в цілому, не розділяючи його на східну та західну частини нації, не диференціюючи його на етнічні, політичні, конфесійні спільноти. Формування такої світоглядної бази освітньої політики та розв'язання зазначеного протиріччя держави та суспільства можливе, на нашу думку, лише за умови радикальної *зміни освітніх практик, зміни суб'єкта освітнього процесу*. Участь суспільства у виробленні, ухваленні та реалізації правових й управлінських рішень в освіті повинна забезпечуватися як відповідною нормативно-правовою базою, так і реальними механізмами дієвої громадської участі в розвитку освіти. Подолання моносуб'єктності (тобто такої ситуації, за якою лише один соціальний актор - у нашому випадку держава - виступає суб'єктом визначення духовних передумов освітньої політики та формування стратегій розвитку суспільства загалом та освіти зокрема) та становлення полісуб'єктності освітньої політики повинно передбачати:

- по-перше, відкритість освіти як державно-суспільної системи;

- по-друге, перехід від патерналістської моделі до моделі взаємної відповідальності у сфері освіти, до посилення ролі всіх суб'єктів освітньої політики і їх взаємодії.

Висновки

У процесі дослідження світоглядних передумов вітчизняної освітньої політики було з'ясовано, що наявність великої кількості законів та інших норматив-

№ 2 (102) березень-квітень 2010 р.

них документів щодо стратегій освітньої політики в Україні не дає підстав для беззастережної позитивної оцінки сучасної системи освіти як національно орієнтованої, інноваційної та відповідної світовим вимогам і стандартам. Зміна освітньої парадигми - явище історичне, і не може бути результатом суб'єктивних побажань, а тим більше - адміністративного тиску, навіть із найкращими намірами та найбільш красномовними концепціями й доктринами. Надання пріоритету пишномовним доктринам і програмам, позбавленим, за великим рахунком, як справжніх оригінальних модернізаційних ідей, так і дієвих у наших умовах механізмів їх реалізації, може просто зруйнувати всю систему й перетворити ідею розвитку на безрезультатне повторення набору давно відомих тривіальних істин. А тому маємо зробити висновок, що законодавча база освітньої політики сама по собі є недостатньою, недієвою та навіть шкідливою за відсутністю духовних передумов визначення стратегій власне освітньої політики.

Формування цих передумов - велика державна і громадська робота, пов'язана, по-перше, з формулюванням духовних, світоглядних засад такого розвитку, що відображається в системі ідей, концепцій, у позитивній парадигмі бачення нового суспільства, що фіксує аксіологічні положення щодо напрямів розвитку освіти; по-друге, з поважним ставленням до фундаментальних досягнень вітчизняної педагогіки та загалом до української культурної традиції. Саме у світлі цієї традиції, що передбачає дбайливе й толерантне ставлення до кожної спільноти та кожної людини, протистоїть загальній абстрактності закону та волюнтаризму визначення напрямів перетворень, може відбуватися ефективний та результативний розвиток системи освіти, включаючи її інтеграцію до світу, що глобалізується. По-третє, світоглядна основа стратегії освітньої політики має передбачати проліферацію суб'єктів освітньої політики. Щоби стати полісуб'єктною, політика в галузі освіти повинна спиратися не тільки на державні, але й на суспільні механізми управління освітою, ураховувати регіональні й місцеві особливості роботи навчальних закладів, створюючи тим самим умови для свободи вибору освітніх технологій, методів, практик - умови для повноцінного розвитку кожної людської особистості, кожного громадянина України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Пінчук Є. А. Соціально-філософські підстави необхідності формування освіти в сучасному суспільстві / Є. А. Пінчук // Практична філософія. - 2009. - № 2(32). - С. 211-217.
2. Андрущенко В. П. Гуманітарна політика України в період

утвердження незалежності / В. П. Андрущенко // Філософія політики : [хрестоматія]: у 4 т. / [кер. проекту А. В. Толстоухов та ін.] - К. : Знання України, 2003. - Т. 4. - С. 317-335.

3. Гальперіна В. О. Освітня політика в трансформаційному суспільстві: соціально-філософський аналіз : автореф. дис. на здобуття вченого ступеня канд. філос. наук : спец. 09.00.03 / В. О. Гальперіна; АПН України, Інститут вищої освіти. - К., 2003. - 17 с.

4. Журавський В. С. Державна освітня політика: поняття, системність, політичні аспекти / В. С. Журавський // Правова держава : щорічник наукових праць. - К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАНУ, 2003. - Вип. 14. - С. 20-30.

5. Михальченко М. І. Соціально-політична трансформація України: реальність, міфологеми, проблеми вибору / М. І. Михальченко, В. С. Журавський, В. В. Танчер. - К. : Логос, 1997. - 178 с.

6. Зубрицька М. Україна і Росія - два погляди на освітню політику / М. Зубрицька // Дзеркало тижня. - 8-14 вересня 2001 р. - № 35 (359) [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.dt.ua/3000/3300/32121/>.

7. Кремень В. Г. Модернізація освіти - важливий чинник соціального, економічного і політичного розвитку України / В. Г. Кремень // Вісник НАН України. - 2001. - № 3. - С. 22-25.

8. Босенко В. А. Воспитать воспитателя / В. А. Босенко. - К. : ВСР, 2004. - 352 с.

9. Закон України "Про освіту" (в редакції від 11.06.2008) [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1060-12>.

10. Закон України "Про вищу освіту" (в редакції від 10.02.2010) [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2984-14>.

11. Національна доктрина розвитку освіти, затверджена указом Президента України від 17 квітня 2002 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=347%2F2002>.

12. Концепція державної програми розвитку освіти на 2006-2010 рр. // Офіційний вісник України. - 2006. - № 28 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.gdo.kiev.ua/files/db.php?god=2006&st=2035>.

13. Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века / Б. С. Гершунский. - М. : Педагогическое общество России, 2002. - 512 с.

14. Education and Society Today / [ed. by A. Hartnett and M. Naish]. - London ; New York : Falmer Press, 1986. - IX. - 220 p.

15. Конституція (Основний Закон) України. - К. : Парламентське видавництво, 2007. - 64 с.

16. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини третьої статті 53 Конституції України... [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v005p710-04>.

17. Запесоцкий А. С. Образование: философия, культурология, политика / А. С. Запесоцкий. - М. : Наука, 2002. - 456 с.

Y. Pinchuk

WELTANSCHAUUNG AND PHILOSOPHICAL FOUNDATIONS FOR DEVELOPING STRATEGIES OF THE EDUCATION POLITICS

The article deals with the analysis of Weltanschauung and philosophical foundations for developing strategies of the education politics in contemporary Ukraine. The new philosophy of education is defined as the result of objective historical process, its pace and substance being dependent on the efforts applied by the government and the public while forming the correlative ideas, concepts, and paradigmatic foundations of social development, which would take into account national, cultural, and Weltanschauung features, considerable amounts of pedagogical experience, the possibility of proliferation of the subjects of education politics.

Key words: philosophy of education, educational politics, modernization of the system of education, the role of the state as a subject of education, weltanschauung foundations for defining trends in reforming the education.

© Є. Пінчук

Надійшла до редакції 12.04.2010

№ 2 (102) березень-квітень 2010 р.